

VEILEDER

Lyd og bilde i kirkerommet

Riksantikvarens veileder for forenklet kirkesaksbehandling
- nr 1

Denne veilederen gjelder for listeførte kirker. Disse er vurdert som spesielt verdifulle og har nasjonal verdi. De skal behandles med like stor respekt som fredete kirker. At biskopen er vedtaksmyndighet for listeførte kirker, er et uttrykk for at kirken selv skal ta sitt kulturminneansvar.

Den store høytaleren i Molde domkirke glir godt inn i interiøret. Den er høy og slank, plassert i et sprang i vegglivet og malt i veggfargen. Én høytaler dekker lydbehovet i hele kirkerommet. Foto: Jiri Havran / Riksantikvaren

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført, og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

BAKGRUNN

Kirkene våre rommer mye og variert aktivitet. Samtidig er de blant våre viktigste kulturminner. I tillegg til å være kjente og kjære landemerker i by og bygd bærer de på viktige deler av vår kulturhistorie. De formidler arkitektur- og kunsthistorie, håndverkshistorie, liturgisk historie og samfunnshistorie. Mange av våre mest betydelige arkitekter, byggmestre og kunstnere har satt spor etter seg i kirkene, og store begivenheter – både for den enkelte og for samfunnet – har funnet sted nettopp her. Derfor må vi forvalte kirkene våre med respekt og varsomhet, både ved store og små tiltak, slik at de kulturhistoriske verdiene kan overleveres til kommende generasjoner.

INTENSJONEN MED DENNE VEILEDEREN

Vi ønsker å forenkle saksgangen for enkle tiltak som bare er tilføyelser i kirkerommet. Mange av disse sakene vil kunne avgjøres ved bispekontoret alene ved bruk av denne veilederen.

Dersom retningslinjene følges, kan biskopen fatte vedtak uten å innhente råd fra RA i saker som omfattes av denne veilederen. Det må fremgå av vedtaket at denne veilederen er brukt i saksbehandlingen. Tiltakene skal gjøres mest mulig reversible og etterlate minst mulig spor ved eventuell tilbakeføring.

Kirkebygninger kan ha ulike former for vern

- Fredet etter kulturminneloven - tiltak krever tillatelse fra Riksantikvaren
- Listeført som verneverdig - tiltak krever tillatelse fra biskopen på grunnlag av råd fra Riksantikvaren
- Kirker uten formelt vern - tiltak krever tillatelse fra biskopen

Normal saksgang for tiltak i listeførte kirker

- Fellesrådet sender søknad til biskopen
- Biskopen innhenter uttalelse fra Riksantikvaren
- Biskopen fattet vedtak i saken

Lerretskassen er plassert og fargesatt slik at den er lite synlig. Fra Froland kirke. Foto: Geir Myre

Lyd og bilde i kirkerommet - retningslinjer

Teknisk utstyr er i kontinuerlig utvikling. I prosessen med å velge utstyr bør man bruke tid på å orientere seg for å finne mest mulig egnete og skånsomme løsninger til beste for kirkerommet.

Høytalere og lydstyringsanlegg

Høytalere og lydstyringsanlegg bør i minst mulig grad forstyrre kirkeinteriøret. I de fleste tilfeller oppnås det ved at de har samme farge som bakgrunnen de er festet på. I noen situasjoner vil det være riktigere å se på hvilken bakgrunn høytalerne skal oppleves mot, og at fargen velges ut fra dette. Dette må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Lydstyringsenhet/miksepult bør plasseres lite synlig, f.eks. på galleriet eller helt bakerst, evt. i et tilstøtende rom. Det bør ikke være nødvendig med permanent innfesting. Trådløs teknologi gjør det mulig å styre lyden fra der det er lydmessig optimalt ved hjelp av enkle hjelpemidler, uavhengig av lydanleggets plassering.

Høytalerne må ha en farge som gjør at de tar minst mulig oppmerksomhet. Installasjonene skal ikke plasseres på dekorerte flater, eller slik at det virker forstyrrende på viktige kunstneriske eller arkitektoniske motiver. Tiltaket skal gjennomføres med minimale inngrep.

Høytalere med godt tilpasset farge og form. Fra Bragernes kirke.
Foto: Eva Smådahl / Riksantikvaren

Lerret

Det bør undersøkes om lerret er nødvendig eller om man kan projisere direkte på vegg. Dagens teknologi gjør det mulig å projisere på både fargede og ujevne flater. Dersom det er mulig å projisere på veggen, frarådes montering av lerret. Ved klart behov for lerret, bør dette plasseres slik at det i uttrukket tilstand ikke hindrer sikten til alterpartiet. Hva som er en diskret plassering må vurderes fra tilfelle til tilfelle, for eksempel kan en lerretskasse midt på en ren flate også være påfallende synlig, selv om den er malt i samme farge.

Lerretskassen skal plasseres minst mulig synlig og ha samme farge som bakgrunnen den er festet på. Lerretskassen skal ikke plasseres på dekorerte flater, eller slik at det virker forstyrrende på viktige kunstneriske eller arkitektoniske motiver. Tiltaket skal gjennomføres med minimale inngrep. Innfesting skal skje så skånsomt som mulig.

Det går fint å projisere rett på veggen i mange kirker. Fra Våle kirke i Vestfold.
Foto: Ingeborg Magerøy / Riksantikvaren

Projektor

En bør søke å finne så små og diskret utformede projektorer som mulig og gjerne undersøke flere alternative løsninger for plassering. I de fleste tilfeller bør de ha samme farge som bakgrunnen de er festet på, men i noen tilfeller kan det godtas at projektoren har en tilpasset farge som er en annen farge enn bakgrunnsfargen.

En projektor plassert slik at den projiserer fra baksiden av lerretet, kan være en god løsning i visse tilfeller.

Projektoren skal plasseres og fargesettes så den blir minst mulig synlig. Projektoren skal ikke plasseres på dekorerte flater, eller slik at det virker forstyrrende på viktige kunstneriske eller arkitektoniske motiver. Tiltaket skal gjennomføres med minimale inngrep. Innfesting skal fortrinnsvis skje med klemmer, evt. med så små skruer som mulig.

Kabler

Føring av ledninger og farge på ledningene bør være gjennomtenkt og diskret, og bør på forhånd være avtalt med installatør. Kabler må legges mest mulig skjult, og synlige kabler må legges på en hensynsfull og ryddig måte. Boring gjennom listverk bør unngås. NB! Å legge kabler på baksiden av korbuen er ikke nødvendigvis det samme som å legge dem skjult. Koret er en betydningsfull del av kirkerommet og skal behandles med stor respekt. Å legge kabler på baksiden av korbuen kan være en god løsning, men de samme retningslinjer for montering av kabler bør gjelde i koret.

Sjekkliste for en god søknad

- Begrunnelse for tiltaket
- Beskrivelse av tiltaket, gjerne flere alternative løsninger
- Tydelige fotografier av eksisterende situasjon der tiltaket planlegges
- Illustrasjon av planlagt situasjon
- Beskrivelse av nye elementer, inkl. størrelse
(Kan legges inn i beskrivelsen eller i illustrasjoner)
- Målsatt plantegning der tiltaket er tegnet inn, dersom dette er relevant

